

DUHOVNA DIMENZIJA BORBE PROTIV KORONAVIRUSA

SPIRITUAL DIMENSION OF THE FIGHT AGAINST CORONAVIRUS

Edin Burkić*

SAŽETAK

Koronakriza nažalost ne popušta. U vremenu smo pred invazijom novih sojeva koronavirusa, proizvodnja i distribucija vakcina su u ekspanziji, mnogi privatni poduzetnici i obrtnici nalazili su se i još uvijek nalaze se pred slomom, dok u pojedinim zapadnim europskim zemljama izbijaju sukobi i protesti zbog novih zatvaranja i ograničenja. Sve veći broj ljudi ostajao je i još uvijek ostaje bez posla i nalazi se u teškoj ekonomskoj situaciji, a neki su na rubu psihičkoga i duhovnoga sloma, kao što nekima, kada pandemija prođe, prijete određeni oblik posttraumatskoga stresnoga poremećaja. Sve u svemu krizi uzrokovanoj pandemijom koronavirusne bolesti ne nazire se kraj.

Duhovna dimenzija predstavlja dragocjen doprinos u borbi protiv aktualne pandemije uzrokovane koronavirusom. Ona je također i putokaz kako postupiti u eventualnim budućim kriznim situacijama koje bi mogle pogoditi život čovjeka pojedinca, ali i ljudske zajednice u cjelini. Duhovna dimenzija borbe protiv pandemije koronavirusne bolesti bitno uključuje i ljubav prema bližnjemu. Bog nam nije dao upute da ljubimo jedni druge samo u povoljnim okolnostima, nego u svim životnim situacijama, a posebno u trenucima kada su drugi u nevolji i poteškoćama.

Ključne riječi: ljudi, koronavirus, pandemija, kriza, duhovna dimenzija

SUMMARY

Corona crisis unfortunately does not subside. In time we are facing the invasion

of new strains of coronavirus, vaccine production and distribution are expanding, many private entrepreneurs and artisans have been and still are on the verge of collapse, while in some western European countries conflicts and protests erupt over new closures and restrictions. An increasing number of people have been and still are out of work, losing their jobs, and in a difficult economic situation, and some are on the verge of mental and spiritual breakdown, just as some, when the pandemic passes, are threatened by some form of post-traumatic stress disorder. Overall, the crisis caused by the corona virus pandemic is not over.

The spiritual dimension represents a valuable contribution in the fight against the current corona virus pandemic. It is also a guide to how to act in possible future crisis situations that could affect the life of an individual, but also the human community as a whole. The spiritual dimension of the fight against the corona virus disease pandemic essentially includes love of close ones. God has not instructed us to love one another only in favorable circumstances, but in all situations of life, and especially in moments when others are in trouble and difficulty.

Keywords: humans, corona virus, pandemic, crisis, spiritual dimension

UVOD

Koronakriza nažalost ne popušta. U vremenu smo pred invazijom novih sojeva koronavirusa, proizvodnja i distribucija vakcina su u ekspanziji, mnogi privatni poduzetnici i obrtnici nalazili su se i još uvijek nalaze se pred slomom, dok u pojedinim zemljama Evrope izbijaju

* - Doktor psiholoških nauka; radno mjesto: Druga OŠ Zavidovići

sukobi i protesti zbog novih zatvaranja i ograničenja. Sve veći broj ljudi ostajao je i još uvijek ostaje bez posla i nalazi se u teškoj ekonomskoj situaciji, a neki su na rubu psihičkoga i duhovnoga sloma, kao što nekima, kada pandemija prođe, prijete određeni oblik posttraumatskoga stresnoga poremećaja. Sve u svemu krizi uzrokovanoj pandemijom koronavirusne bolesti ne nazire se kraj. Na koronakrizu nude se različiti odgovori, odnosno različite su dimenzije borbe protiv koronavirusa. Tako se od početka krize među najvažnijim akterima u borbi protiv koronavirusa ističu osobito epidemiolozi, infektolozi i farmakolozi, odnosno medicinske nauke, koje nastoje dati epidemiološki i farmakološki odgovor na izazov koronavirusa. Oni su i medijski najistaknutiji akteri. Tu su onda i političari koji ulaze u igru kao politički borci protiv koronavirusa. Osim medicinsko-farmakološke i političke dimenzije borbe protiv koronavirusa, svakako možemo istaknuti i sociološki vid borbe protiv koronavirusa, zatim ekonomsko-privredna nastojanja u toj sferi, kao i psihološko-psihoterapeutsku dimenziju borbe. U svemu tome psiholozi i psihijatri nastoje ljudima pomoći kako bi sačuvali mentalno zdravlje u situaciji u kojoj se nalazimo.

RELIGIJSKI PRISTUP U PANDEMIJI

Duhovna dimenzija borbe protiv koronavirusa također je važna, ali je očekivano u svijetu, pala u drugi plan. Pandemija je naime dodatno ogoljela postojeće stanje savremenoga svijeta. U tom svijetu, u kojem se na egzistencijalna pitanja odgovori traže isključivo u horizontalnoj perspektivi: medicinskoj, političkoj, ekonomskoj, psihološkoj, a sve manje, nažalost, u duhovnoj, vertikalnoj. Tome se nije za čuditi jer već odavno smo svjedoci zaboravu Boga. Religije mnogima, u najboljem slučaju, služe kao ukras i izvanjska forma u važnim trenucima u životu. Takva je pak vjera u ovakvim kriznim i egzistencijalnim situacijama onda, logično,

sasvim neupotrebljiva i beskorisna. U ovom radu želimo donijeti neke vidove duhovne borbe protiv koronavirusa koji, mogu biti itekako korisni, blagotvorni i spasonosni.

KORONAKRIZA KAO NOVA MOGUĆNOST I BLAGOSLOV

Čovjek je na globalnoj razini u pandemiji uzrokovanoj koronavirusom iskusio vlastitu krhkost, ranjivost, nemoć i granice. Sve to međutim, gledano očima vjere, daleko je od tragedije. Štoviše, predstavlja novu mogućnost i priliku za novo rađanje, novi početak. Prilika je to da svijetu i prirodi pružimo priliku da ozdrave, prilika je za duhovno ozdravljenje savremenoga čovjeka koji već odavno ozbiljno ne računa na Boga ili mu je vjera u Boga, kako rekosmo, tek izvanjski ukras u pojedinim trenucima života. Podsjetimo se kako kriza nipošto nije tek negativan fenomen. Svaka kriza naime uključuje uz muku i neizvjesnost također i priliku za novo pozicioniranje. Kriza uključuje i nove mogućnosti, priliku za ponovno okretanje onomu bitnomu. Kriza je uvijek i svojevrsna prekretnica te omogućuje da se krene drugim, boljim i kvalitetnijim putem. Kriza nas dovodi i do vlastitih granica te čovjeku nudi priliku da ponovno probudi i obnovi vjeru, da se ponovno okrene Bogu. Dobro nam je poznato, iskustvo historije tomu svjedoči, kako čovjek kad mu ide dobro, kada obiluje materijalnim dobrima, kada uživa u vanjskoj bezbjednosti i blagostanju, vrlo lahko zaboravlja Boga. Vjera u Boga slabi i čovjek se oslanja na ono vidljivo, materijalno, opipljivo, na sebe i na vlastit snagu. U tom smislu bilo koja kriza, pa i ova koronakriza, prilika je da se ponovno obnovi vjera i smisao vjere, da se čovjek ponovno okrene Bogu i osloni na Boga kao krajnje uporište i temelj vlastitoga života. U tom smislu, paradoksalno može zvučati, ali iz perspektive vjere, koronakriza može biti blagoslov, spasonosna situacija, poticaj na obraćenje i na vjeru. Ona je svakako nova mogućnost. Važno je naći smisao u životu, a pogotovo u iskušenjima.

VJERA DAJE SMISAO ŽIVOTA U ISKUŠENJIMA

Victor Frankl (Frankl, 1997) smatra da je pitanje smisla u životu primarno pitanje i ljudski motiv. Upravo je to pitanje ono što pokreće ljude, te ih razlikuje od ostalih, nižih bića. No, i ljudi se razlikuju po razini na kojoj osjećaju život kao smislen. Dokaze za svoja razmišljanja on uzima iz nacističkih koncentracijskih logora u kojima je proveo tri godine kao zarobljenik. Osjećaj smisla, kojeg je našao u patnji, pomogao mu je da izdrži, dok su mnogi radi nedostatka tog smisla pokleknuli.

Na temelju tih zapažanja, Frankl je osmislio logoterapiju, koju mnogi smatraju i trećim bečkim smjerom psihoterapije (uz psihoanalizu i individualnu psihologiju). Frankl smatra da za svakoga, u svakoj situaciji, postoji objektivni smisao koji međutim, ne zavisi o pojedincu, već postoji izvan njega. Pojedinač ga kroz život otkriva, više ili manje uspješno, što ovisi o njegovim karakteristikama (Frankl, 1997).

Irvin Yalom (Debats, 1996) o smislu u životu govori kao egzistencijalista. Egzistencijalisti smatraju da se pojedinac susreće sa četiri ultimativne datosti, a to su: smrt, sloboda, izolacija i besmisao. Psihopatologija se javlja kao rezultat neadekvatnog modela suočenja. S druge strane, smisao u životu smatra se kreativnim odgovorom na apsolutni besmisao svijeta. Dakle, ljudi esencijalno izabiru i stvaraju svoj svijet, izvan kojeg nema objektivnih vrijednosti koje bi predstavljale smisao. Dakle, nema ultimativne svrhe svemira, iz čega proizlazi da je smisao u životu kojeg svaki pojedinac stvara zasebno, upravo nužna potreba za preživljavanjem u beznačajnom svijetu. Yalom (1980 prema Debats, 1996) govori da se smisao u životu može postići na mnogo načina, npr. putem kreativnosti, ili pak hedonizma. S obzirom da je većina pojedinaca svjesna da sami stvaraju svoj smisao, a to može dovesti do osjećaja izgubljenosti i straha od smrti i ništavila, kao i do pretjeranog osjećaja odgovornosti, potrebno je posvetiti se tom

stvorenom smislu i biti dosljedan u težnji prema njegovom ispunjenju (Debats, 1996). Dakle, postojanje smisla u životu nužno je za zdravlje svakog pojedinca, jer, kao što Yalom kaže: "Živjeti bez smisla, ciljeva, vrijednosti ili ideala utječe na nastanak stresa. U nekim oblicima to može dovesti do odluke o namjernom prekidu života (suicid). Mi trebamo apsolute, vrste ideale kojima možemo težiti, kao i okvire unutar kojih možemo smisleno živjeti" (Yalom, 1980 prema Debats, 1996, str. 6). Religiozni ljudi kroz duhovnu dimenziju su pronašli smisao svoga života tako da iskušenja poput pandemije koronavirusa, doživljaju kao jedno razdoblje gdje se duhovno obnavljaju i približavaju Bogu, trpeći trenutačno stanje porede sa stanjima iskušenja svojih uzora, svojih poslanika (proroka), Bogu odabranih ljudi.

Među duhovnim dimenzijama borbe protiv koronavirusa jest borba protiv straha. Upravo strah inhibira i koči ono najbolje u nama, našu kreativnost i energiju. Strah također nepovoljno djeluje na naše fizičko i psihičko zdravlje, te osim što sputava, može uzrokovati i razne bolesti. Mnogi ljudi su uslijed svakodnevne izloženosti vijestima o koronavirusu upravo blokirani, fizički i mentalno zatvoreni, u strahu. Sama vjera nipošto nije magični štapić, no pouzdanje i povjerenje u Boga zacijelo može pridonijeti oslobođenju od strahova, fobija i zakočenosti.

RELIGIOZNOST, MOLITVE I OBREDI KAO PSIHOTERAPIJA U PANDEMIJI KORONAVIRUSA

Poznato je da psiha posjeduje određene samoregulatorne procese za čuvanje vlastita integriteta. Kad to ne funkcionira, vjera i vjerski obredi, nerijetko, na umjetan i koncentriran način stimuliraju. Situacija je identična kao i pri organskim oboljenjima. Organizam proizvodi antitijela, sam se brani od bolesti. Ako to nije dovoljno, u organizam se moraju unijeti iste supstance u potenciranoj dozi.

Vjerski obredi (molitve) nisu ništa drugo

nego primjena na potenciran i umjetan način onih prirodnih psihičkih procesa koji bi u normalnim uvjetima automatski branili psihu od dezintegracije. Kada se govori o terapeutskoj funkciji religioznosti, treba reći da u psihičkom funkcioniranju ljudskog bića religioznost, nesumnjivo, može pojačati određene prirodne procese. Szentmartoni kaže da je nekada dovoljno sjesti u mirnu crkvicu da bi se naš duhovni mir obnovio i da se izlazeći iz crkve osjećamo obnovljenim, ojačanim i da s više snage i odvažnosti gledamo na životne poteškoće. Ta mirna crkvica u slučaju pandemija postaje naš dom. Istinska molitva ide u dubinu duše i sastoji se od tri dijela:

- traženja i pronalaženja sebe kao početne faze molitve,
- svijesti o Božjoj blizini i prisutnosti i
- izazvanih molitvenih osjećaja, misli i riječi.

Molitva nije samo jedna, postoji više vrsta. S obzirom na intenciju dijeli se na prošnje, hvalospjeve, kajanja, molitve za izlazak iz iskušenja i sl. Sa aspekta primijenjenih tehnika moljenja psiholozi razlikuju usmenu molitvu, razmatranje (meditacija), promatranje (molitva smirenja) i mistična molitva.

Rijetko ćemo naići na vjernika koji neće potvrditi pozitivan efekat molitve. Međutim, čini se da se psihologija malo aktivirala u potvrđivanju toga. Navest ćemo poglede nekih psihologa na učinke molitve. Breslin i Lewis u svojim su radovima i istraživanjima naveli različite načine na koje molitva može pozitivno utjecati na zdravlje. Primjera radi, molitva može utjecati tako da se molitelji ponašaju na način koji doprinosi zdravlju, rješavanju problema, zatim zajednička molitva može pružiti socijalnu podršku koja se pokazala kao snažan faktor koji doprinosi zdravlju.

Edin, B. (2020) navodi da molitva može izazvati brojne emocije koje dovode do promjena u zdravlju tako što pozitivno utječu na imunološki i kardiovaskularni sistem. Ona može djelovati i kao placebo efekt, može

skrenuti pažnju sa zdravstvenih problema, a također, u religijskom pogledu, molitva može doprinijeti zdravlju kroz Božju intervenciju. Szentmartoni, M. (2003) ističe da molitva osobi pomaže da bolje prihvati sebe, oplemenjuje i čisti je od negativnih osjećaja, čuva osobu od svih tvorevina suvremene neuroze, te ga liječi od depresije. Isto tako, ovaj autor ističe da meditacija čini tjelesne i psihičke funkcije uspješnijim, oslobađa čovjekovu psihu i čisti je, pokreće kreativne snage u osobi i pojačava senzibilnost.

ZAKLJUČAK

Duhovna dimenzija, na tragu svega rečenoga, predstavlja dragocjen doprinos u borbi protiv aktualne pandemije uzrokovane koronavirusom. Ona je također i putokaz kako postupiti u eventualnim budućim kriznim situacijama koje bi mogle pogoditi život čovjeka pojedinca, ali i ljudske zajednice u cjelini. Duhovna dimenzija borbe protiv pandemije koronavirusne bolesti bitno uključuje i ljubav prema ljudima u blizini. Bog nam nije dao upute da volimo i pazimo jedni druge samo u lijepim okolnostima, nego u svim životnim situacijama, a posebno u trenucima kada su drugi u nevolji i poteškoćama.

Snažno svjedočanstvo ljubavi i solidarnosti prema bližnjima u potrebi imamo upravo u primjeru naših ljekara i medicinskih radnika koji se od prvoga dana koronakrize nesebično brinu i daju sve od sebe kako bi pomogli bolesnima. Strah od koronavirusa potisnut možemo u drugi plan, a u ljudima rasplamsati ljubav, solidarnost te iskreno saosjećanje i briga za drugoga.

Religijski odgovor na koronakrizu nipošto ne smije biti puka socijalna distanca, već djelatna pomoć, ljubav i blizina bolesnima i onima koji su u potrebi. U svakom slučaju, u sve religijske pravce utkana je vjera i nada u bolje sutra i dolazak olakšanja nakon iskušenja. Vjera u bolje sutra i vjerovanje da Bog uvijek sa nama i daje izlaz iz teških stanja je zapravo snaga vjernika i u vremenu pandemije uzrokovane koronavirusom. Ona

baca novo svjetlo na krhkost i prolaznost zemaljskoga zdravlja i života te ispunjava božanskom nadom i snagom.

LITERATURA

- [1] Battista, J. & Almond, R. (1973). The Development of Meaning In Life. Vol.36, 409-427.
- [2] Burkić, E., (2020). Religioznost i zdravlje na stranicama psihologijske znanosti. Zavidovići.
- [3] Debats, D. L. (1996). Meaning in life: psychometric, clinical and phenomenological aspects. Doktorska disertacija. Holandija: Univerzitet u Groningenu.
- [4] Frankl, V. (1997). Zašto se niste ubili? Uvod u logoterapiju. Zagreb: Provincijalat franjevacu.
- [5] Fulgosi, A. (1997). Psihologija licnosti: Teorije i istraživanja. Zagreb: Školska knjiga.
- [6] Kalin, B. (1996). Povijest filozofije. Zagreb: Školska knjiga.
- [7] Petz, B. (1992). Psihologijski rjecnik. Zagreb: Prosvjeta.
- [8] Simmel, G. (2001). Kontrapunkti kulture. Zagreb: Zaklada Jesenski-Turk.